

DÉR ENDRE

HOLDRAJONGÓK

(Folytatás.)

REPÜLŐS: Tessék! Válassz! Hallottad?!
Meg kell mondanom, szívesen venném, ha mégsem énram jutna a választásod.

ESZTER: Attila, te elvonnél?

KÓSNÉ: El fog venni, ezt én garantálom! Salamon úr! Salamon úr! Tessék csak, az előbb hívtam násznagynak, tessék, a fia a vőlegény... Nekem mindegy melyik, de én tovább nem tudok várni. Az én idegeim nem bírják ezt tovább.

SALAMON: Igen... értem... csakhát, kedves Ilonka, ki fogja a gyerekeket eltartani? Maga? Mert én nem! Én, nem! Nekem semmi beleszólásom az egészbe, de én nem tartom el őket... esetleg Eszterkét... ha hozám jön. Mit szólna hozzá, Attila? Nekem jó állásom van, a házasságom ügyis csak névleges lenne...

KÓSNÉ: Hogy nekem egyszerre ekkora unokám legyen?... Na, nem!... Ahhoz még nem eléggé züllött a lányom, hogy egy aggastyánhoz adjam. Fiatalt a fiatalhoz!

(Színváltozás.)

Szín: Tanácsháza előtt. Esküvői felvonulás. Egy csapat fiú s lány vidám dalokat énekelnek. Egy-egy járókelő megnézi őket. Furcsa, groteszk látványt nyújtanak. Megjelenik Eszter, fehér fátyollal, mellette Attila. Hátuk mögött Salamon, Kósné és két tanú.

ANYA (feketében, szegényesen öltözve): Kisfiam! Attila!

ATTILA: Anyám, ne sírj! Minden jóra fordul.

ANYA: Apád is itt van. Előbb tudta, mint én... olyan üres az a nagy ház. Jöhetnétek haza is...

ATTILA: Ismerkedj meg velük.

ANYA: Ezek csak olyan városifélék. Semmi nincs bennük a városi szokásokon kívül. Sajnálak, fiam. Te, fiam, nem ismered az embereket. Lehet, hogy a feleséged nem is sejtí, fiam, hogy mennyi minden van benned, ami csak akkor bukkanna felszínre, ha valaki egészen hozzád tartozna.

ATTILA (Esztert az anyjához vezeti): Ismerd meg, anyám.

ANYA: Kislányom, legyetek nagyon boldogok. Vigyázz a fiamra. (Sír.) Jobban ismerjétek meg egymást. Legyetek boldogok.

(A fiúcsapat újra énekelni kezd egy táncdalt, Eszter belekarol Attilába...)

(Színváltozás.) Idő: ma.

ESZTER (felteszi az esküvő jelenet táncdaltát. Belekarol Attilába): Fölteszek egy hanglemezt. Mit rakjak föl? Nekem mindegy, én mindent szeretek. Ugye borzasztó, hogy én mindent annyira szeretek. (Táncol a zenére, kis idő múlva melléáll táncolni Dávid is.)

SALAMON: Attila siess, kiszalad a kávé, Attila! (Attila nem hallja, ki-megy ő.)

ESZTER: Kár, hogy megöregedtem... igen, igen. Én már egy komoly aszszony vagyok. Nem tartok liliumot a kezemben, nem sütöm le a szemem és... csak mostanában, én is művésznek képzelem magam. Bizony... nem, nem tudok festeni. Színész se vagyok, és zongorázni sem tanultam soha, de ha énekelhetnék... talán... még nem próbáltam. De sokszor elképzelttem.

DÁVID: Hát énekeljen... Tessék énekelni.

ESZTER: Sajnos, nem tudok. Nincs hangom.

DÁVID: Hát akkor?

ESZTER: Azért még lehetek művész. Én mindenkinek a fülébe külön-külön fogok énekelni. Arról például, hogy „meglestelek, mikor egyedül voltál, és tudom, hogy rám gondoltál. Tudom, hogy el fogsz jönni más-kor is, mindig... tudom, hogy ket-tőnk titka lesz már holnap a jövő”.

ATTILA: Ilyen frivol dalt még soha életemben nem hallottam.

DÁVID: Nagyon kedves volt. Attila, neked nincs érzéked a lírához. Lá-tod, ez az! Ez látszik a képeiden. Tompa vagy. Tompák a színeid. És a témád is beszűkült.

ESZTER: Ilyent nem lehet írni egy kri-tikába.

DÁVID: Nem is ezt fogom írni. Ter-mészetesen a kritikában nem fogsz csalódní.

SALAMON: Igyatok, kérlek, cukrot is tegyél bele, Dávid elvtárs... Te Dá-vid elvtárs, én azt mondom neked, tedd bele a holnapi lapba. Tudod, a kiállítás holnap lesz, és a leg-hasznosabb, ha holnap jelenik meg

- a cikk is. Egy nagyobbat persze ír-
hatsz majd a Művészet-be.
- DÁVID: Természetesen. Akkor el is kell
mennem, hogy le tudjam adni az
anyagot.
- SALAMON: Eszti kérlek, kísérd ki Dá-
vid elvtársat.
- DÁVID: Hát akkor... holnap már ol-
vashatod... üdvözöllek Salamon
bátyám.
- SALAMON: Szervusz, drága öcsém.
- DÁVID: Mehetünk, Eszter? (Ki.)
- SALAMON: Látod. Erre még nem is
gondoltam. Csak maradj, én kifi-
gyelem őket.
- ATTILA: (Inni kezd. Kint csapódik a
kapu, kutyaugatás stb., éjszakai
hangok.)
(Míg Attila bóbiskol szobájában,
olykor-olykor fölrezen egy-egy éj-
szakai hangra, addig anyósa az ab-
lakban figyel. Mikor meglátja lá-
nyát az utcán, becsukja az ablakot,
kimegy eléje az udvarra, és berán-
cigálja a saját szobájába.)
- KÖSNÉ (pofont ad Eszternek): Tessék
leülni. Hol jártál már megint...
Hát újra kezdted?
- ESZTER: Az uram nem csinálna belőle
ekkorra fölhajtást. Különb is nél-
külöm az egész kiállításból semmi
sem lenne.
- KÖSNÉ: Jaj nekem.
- ESZTER: Mit gondolsz, azok a képek ki-
lennének akasztva az uram két szép
szeméért?
- KÖSNÉ: Hol aludtál az éjszaka?
- ESZTER: Aludtam.
- KÖSNÉ: Nem aludtál, te utolsó... it-
tál! Hol voltál vele, azonnal mondd
meg.
- ESZTER: Nem feküdtem le... és kü-
lönben is. Elegem van már az egész-
ből.
- KÖSNÉ: Miből van elegend? Ez az ember
le se fektüdt egész éjszaka... egész
éjszaka virrasztott.
- ESZTER: Én meg egész éjszaka cikket
diktáltam.
- KÖSNÉ: Te!?!... diktáltál... jaj, jaj
nekem... most már itt tartunk...
még hazudsz is nekem... nász-
uram... nászuram...
- ESZTER: Mit akarsz? Az az ember gyű-
löl engem! Hát nem vetted eddig
észre? Mert nem az ő felesége let-
tem... Inkább eltúrte volna, hogy
jóba legyek a fiával, csak a testem
hivatalosan az övé legyen.
- KÖSNÉ: Eszter, Eszter, menj el dolgoz-
ni valahová, vagy legyen gyereked.
Vagy az ilyen nőknek, mint te, ta-
lán gyerekük se lehet.
- ESZTER: Milyen nőknek? Hát milyen
nő vagyok én? Bélpoklos vagyok,
vagy idegbajos, féleszű? Vagy azt
akarod, hogy neked szüljek egy ár-
atlan kis csecsemőt...
- KÖSNÉ: Mint amilyen én vagyok...
- ESZTER: Semmit nem tudtok... sem-
mit, és erre büszkék vagytok. Mert
nektek minden bűn, és minden szé-
gyellnivaló, ami nem előírás szerint
történik. Szégyen a szegénység; szé-
gyen, ha sok gyereke van valaki-
nek; szégyen, ha egy sincs; szégyen,
ha dolgozni jár valaki; szégyen, ha
csak lopja a napot; a ti erkölcsötök
szerint itt minden szégyen. Ha At-
tila fölkel, mondd meg neki, hogy
a kiállításon vagyok. Összeszedem a
gimnazistákat meg az egyetemistá-
kat, és megyek a kiállításra.
- KÖSNÉ: Sehova se mész. Itt maradsz!
Onnan kezdve mondd el, hogy el-
mentél vele a lakására.
- ESZTER: Elmentem a lakására.
- KÖSNÉ: Tovább!
- ESZTER: Beugrottam az ablakán.
- KÖSNÉ: Tovább!
- ESZTER: Nincs tovább. Kész. Hazajöt-
tem, és most itthon vagyok.
- KÖSNÉ: Tovább!
- ESZTER: Itthon is maradok, zárdaszűz
leszek, szobrot állok az uramnak,
így... nem, így... és hallgatok,
hallgatok... mert különben elsza-
kad az aranyfonál.
- KÖSNÉ: Mi szakad el? Bemész az urad-
hoz, és bocsánatot kérsz tőle. Tes-
sék.
- ESZTER: Ezt csak bízd rám. Ha keresne,
mondd, hogy a kiállításon vagyok.
(El akar tűnni.)
- ATTILA: Eszter!
- ESZTER: Szóltál?
- ATTILA: Hova akarsz menni?
- KÖSNÉ: Egész éjjel velem aludt, At-
tila. Láttam, hogy dolgozol, és nem
engedtem, hogy zavarjon.
- ATTILA: Meddig kísérted?
- ESZTER: Attilám... kisbogaram... én
csak érted... tudod... azért vá-
lasztottalak, mert te megértesz en-
gem. Te tudod, hogy én mindent...
csak érted teszek.
- ATTILA (sírós hangon): De minek ölel-
ted át a térdét?
- ESZTER: Hát nem emlékszel? Te mond-
tad, hogy beugrottam az ablakon.
Süsssem le a szemem miatta? Végig
akartam játszani vele, ahogy végig-
játszottam veled.
- ATTILA: Hát játszottál velem?
- ESZTER: Már elfelejtetted? Minden
pontosan úgy volt. Te kezdted...

SALAMON (*berobban*): Fiam! Fiaccám! Ezt olvasd el! Én ilyen kritikát még nem láttam. Ez rólad szól... azt mondja, hogy azt mondja... „Salamon Attila a legfiatalabbak közül való, és máris neve van... úgy jelent meg, mint az üstökös. Salamon Attila műveit két csoportra oszthatjuk... Az élet természetes szépségét dicséri, szellemisége menthetetlenül rabul ejt.” Na mit szólsz hozzá? Gratulálok, fiam! Elmondhatom most már... nagy ember a fiam. Ilyen beharangozót nem írtak még kiállítás elé. Öltözz át, és induljunk. A fehér inged? Eszter, készítsd ki a fehér ingét.

ESZTER: Egyszer előveheti magának. A szekrényben van.

SALAMON: Hogy beszélsz te az uradal? És hol voltál egész éjszaka? Ki mellett döglöttél?

KÓSNÉ: Nálam aludt. Nem akartam, hogy zavarja az urát. Az is jobban tenné, ha nem inna annyit, hanem a feleségével törődne inkább.

ATTILA (*simogatja Eszter haját*): Ne hagyj magamra, Eszti, mondd, hogy nem történt semmi... csak a kapuig kísérted...

KÓSNÉ: Velem aludt, ha mondom.

ESZTER: A nyomdában voltam vele. Cikket diktáltam.

SALAMON: Te! Cikket diktáltál?!

ESZTER: Igen, én. Honnan tudta volna azt a sok képet kívülről, melyiknek mi a címe, mit akart velük kifejezni a művész satöbbi, satöbbi...

SALAMON: Valóban, részletesen foglalkozik a cikk a képeiddel.

ESZTER: Ha Mózes nincs ott, nem áll a lábára, bele se teszik. A nyomdászok egyenesen megtagadták a kiszédését, a főszerkesztő pedig megtiltotta, hogy beletegye.

SALAMON: Mire te?

ESZTER: Mire Mózes azt mondta, hogy olyat nem lehet csinálni ezzel a festővel... erre a festőre már Párizsban is fölfigyeltek, föl kell nekünk is figyelni rá.

SALAMON: Ezt mondta?

ESZTER: Pontosan ezt mondta.

ATTILA: És egész éjjel ezt mondogattatok egymásnak.

SALAMON: Nevetséges vagy, Attila.

ESZTER: Mózesnek nincs lakása. A nyomdában dolgozott egész éjjel. Egy héten egyszer jár le Pestről. Mondtam, hogy olyankor jöjjön el hozzánk, nem igaz?

ATTILA: Hová jöjjön? Erre a reka-miéra?

ESZTER: Egy héten egyszer le tud feküdni bárhova. Mondjuk anyu szobájába, vagy a konyhába...

SALAMON: Elment az eszed? A konyhába fektetni?

ESZTER: Hát akkor anyu szobájába.

SALAMON: Ez evidens. Egy héten egyszer. Helyesen tetted, Eszter. Mire ő? Remélem, egy rangos folyóiratba is fog írni, nem mondta?

KÓSNÉ: Velem nem fog aludni, velem nem!

SALAMON: Borotválkozz meg. Én addig telefonálok taxiért. Már fél tíz van, és tízszor a megnyitó.

ATTILA: Kacérkodtál vele.

ESZTER: Na és. Játszottam vele. Csak játszottam. Ártatlan játék volt az egész. Ennyire tudatosan még soha nem játszottam... hát jó... legyen minden úgy, ahogy akarod. Itthon maradok. Nem megyek sehová... Tessék, itt a fehér inged... a kézelőd... a nyakkendőd... a papucsod helyett a fekete cipőd, parancsolj... nekem a pongyola, a papucs és a kötény... indulhattok.

SALAMON: Eszter megígérte, hogy az egyetemem és a gimnáziumot is odacsődíti. Ne gyerekeskedjetek épp most. Nem rólatok van szó, hanem a kiállításról. Lehet, hogy már várnak ránk. El kell ismerned, Attila, derekasan viselkedett tegnap a feleséged. (*Taxi dudálása hallatszik.*) Itt a kocsii. Majd az úton iszol egy feketét, hogy kitisztuljon a fejed. Az ajtót zárd be. Én beszólok az anyós-hoz... Ilonka! Ilonka! Gyorsabban, gyorsabban! Mi elmentünk akkor...

KÓSNÉ: Hát te? Most akarsz nagyta-karítást csinálni?

ESZTER: Most.

Szín: A képcsarnokban. Tömvé gimnazistákkal, egyetemistákkal. Ki erre röhög, ki arra.

I. FIÚ: Hallottátok? Elmarad. Elmarad, ha mondom. Zsüri nélkül akarták megnyitni...

ELADÓ: A zsüri nem engedélyezte, az apja fogta és fölakasztotta a képeket. Azt mondta, hogy majd ő elintézi.

BOLTVEZETŐ: Szedje le a képeket. (*Salamon, most lép be.*)

BOLTVEZETŐ: Kérem a megjelenteket, hagyják el a helyiséget, a kiállítás megnyitása elmarad.

SALAMON: Nem marad el! Itt vagyok és megnyitom! (*Általános röhögés.*)

I. HANG: A zsürit nem lehet megvesztegetni, papám. (*Röhögés.*)

II. HANG: Hadd nyissa meg... venni akarok ezekből az ordenáré képekből.

SALAMON: A képeket zsűrizték, kritika is jelent meg az újságban, kérem a boltvezetőt, tisztázza ezt a lehetetlen helyzetet.

I. HANG: Elhoztátok a nőt is? Klassz csaj!... (Cuppanások, csettintések, röhögések.)

BOLTVEZETŐ: Kérem a zsűri tagjait, közöljék döntésüket Salamon úrral.

SALAMON: Teljesen föl vagyok kérem háborodva. A kritika megjelent, érdeklődő is van, a képek színvonalasabbak, mint amit eddig itt láthatunk.

ZSÜRITAG: A képek megütik egy első kiállítás mértékét. De Salamon úr vérgis sértette a társaimat s engem. Jobban teszi, ha hallgat és kotródik innen, különben vesztegetésért keményen megbüntethetik. Két kollégám már elutazott, a nekik kínált pénz ebben a borítékban van, amit itthagytak a boltvezetőnél.

SALAMON: A képek jók. Tessék, bárki láthatja. Egy fiatal festő első alkotásai. Gondolatébresztők, a mai életet tükrözik. Ez a festő úgy jelent meg itt, mint az üstökös. (A közönség röhög; az eladók kezdik leszedni a képeket.)

BOLTVEZETŐ: A kiállítás nem lesz megnyitva. A kiállítás elmarad. (Attila kifordul az ajtón.)

I. HANG: Rámenős az öreg... azt hiszi, az embereknek nincs ízlésük. Ordenáré képek voltak.

II. HANG: Micsoda jó combú nő az... barátom... micsoda nő...

I. HANG: Nem ügyetlenek. (Röhögés.)

SALAMON: Ezek a képek igenis megütik egy kiállítás mértékét. Ezek a képek egy kezdő festő első képei. Ez a festő az én fiam. És én tudom, hogy a képei nagy belső erőfeszítések árán születtek meg. Igen. Ezeket a képeket magában hordozta szomorú gyerekkora óta, hogy most megmutassa a világnak, igazolást kérjen Önöktől, hogy neki is van helye a nap alatt. Ezek a képek azt igazolják, hogy érdemes volt neki küzdenie megsebzetten is. Akkor is, ha... elhagyták... Ezek a képek a hitet sugározzák és a bizalmat... ha nem így lenne, ma én sem lennék itt... Értsék meg... ennek a megnyitónak nem szabad elmaradnia... Ez a megnyitó jóvátétel! Az élet kínálta ezt a lehetőséget, és a fiam csak meg akarta mutatni, hogy ő is ér valamit. Maguknak akarta bebizonyítani, és helyet kérni, a ma-

ga helyét, amit tiszta úton ért el. Munkával biztosított magának. Csak én vagyok az, aki a fiam tehetségét szerencsének fogtam fel, és a pénzzellem akartam segíteni. Csak én... ő nem tud erről...

TEKLA (letörve): Ki zsűrizett?!

BOLTVEZETŐ: Nem a zsűrizésen múlt. A legnagyobb baj az volt, hogy az apja pénzt kínált föl nekik.

TEKLA: Akkor is! Ezek a képek egy igaz művész alkotásai. Ne menjenek el innen! Ezeket a képeket meg kell nézni... bennük van Attilának minden gondolata, a vágyai, felfogása a világról... nem szabad lett volna hagyni, hogy kiszűrizzék. Én csak most hallottam, hogy röhögött rajta minden taknyos gyerek. Ezt nem szabad lett volna...

(A képeket egyenként, sorban leszedik.)

(Tekla a képet lekasztó munkáshoz rohan. Szinte önkívületben dulakodik vele; vissza akarja a képeket akasztani.)

TEKLA: Nem!... Ezt nem tehetik vele! Ebbe ő belepusztul! Maguk a gyilkosok! Gyilkosok! Gyilkosok! Megölik!...

II. RÉSZ

Szin: Salamonné háza falun. Szoba, benne szürkületben szatyrokat készít az anya.

ATTILA (nesztelenül lép be): Anyu... én vagyok.

ANYA: Attila! Kisfiam. Gyűjtsd fel a villanyt, hadd lássalak! Gyere, ülj ide mellém! A hajad, az arcod fiam... Te beteg vagy... Feküdj le, mindjárt csinálok egy kis rendet... Tudod, holnap viszem az árut, sok munka van ezekkel a szatyrokkal, nem panaszkodhatom, fizetnek is szépen, csak az elhordása, nekem már messze van. Rengeteg időm elmegy vele. Letörölöm az asztalt, ülj le, kedvesem, hozok valami harapnivalót is. Nézd csak, kis kolbász meg szalonna, savanyúság... Ha kicsit vársz, levágok egy csirkét.

ATTILA: Nem! Ne fáradjon vele, anyám. Inkább üljön ide mellém, és beszéljen.

ANYA: Mit mondjak? Semmi nem történt... semmi... hacsak... tudod, a szomszédban meghalt a Terike néni, a másik utcában a kalapácsos Buzogi, sorba' elmennek, sorba'... Musztáék lánya hazajött, tudod, a népi táncos, mert rossz a szíve, nem bírja a táncot. Autóva mentek érte az öregek, és annyi bőrdöntöt vet-

tek ki az autóból, hogy talán maga az autó is bőrdöd volt. Az unokatestvéred, a Palika autót vett, és jöttek ide gratulálni hozzám, hogy te milyen szépen haladsz. Hát ... ki hitte volna. Csak annak örülök, hogy az apád nélkül tudtál boldogulni. Egyedül, a saját erődből, azért mert akartad. Régebben ezt nem is tudtam volna neked megmondani. Sokszor elgondolom, én nem is neveltelek, édes fiam. Nem neveltelek, hiszen nem mondtam soha semmit. Csak, hogy vigyázz magadra, meg tudomísén, tanulj fiam, hogy ember lehessen belőled. Hát te tanultál. Nem panaszkodhatom... meg is érte ... hát, akkor hogy vagytok otthon?

ATTILA: Köszönöm anyám, csak megvagyunk.

ANYA: Szépeket írtak rólad. Eltettem az újságot. Nézd csak, ott van a többi hivatalos iratok között. Mért nem eszel?

ATTILA: Nem vagyok éhes.

ANYA: Akkor is egyél. Erőlted. Olyan sovány vagy, szegénykém.

ATTILA (*megpróbál szétnézni a szobában, de mindenütt rendetlenség van. Nem tudja, mihez nyúljon*): Viszsa kell mennem, anyám.

ANYA: De hát vonatod sincs ilyenkor. Majd csak hajnalban. Várjál, megágyazok.

ATTILA: Nem, ne fáradjon. Őt képeimet eladták, van nálam egy kis pénz, ezt itt hagyom, ha valami kellene.

ANYA: Aztán gratuláltak és meghívtak valahová? Mész külföldre is? Még semmit nem meséltél.

ATTILA: Egy-két nap múlva majd újra jövök, anyám. Akkor biztosan többet tudok mondani.

ANYA: Kisfiam ... nem engedlek el ... fiam, ilyen hirtelen ... valami bajod van, ha eljöttél hozzám. De itt sem maradhatsz, mert már nem ez a te otthonod. De ezen minden ember keresztülmegy, fiacskám. Ilyesmit mindenki kibír, kisfiam ... És neked látnod kell magad előtt az utat, fiam, hisz te művész vagy és tanár, kettős erővel világító fáklya, rád fölneznék az emberek, fiam, tőled példát várnak az emberek, Attila, te nem tehetsz akármit... Neked helyt kell állnod az életben. Elmenekülsz tőlem, mert sötét van itt, de évekig ez volt az igazi otthonod. Gondolj arra, hogy sokszor kövek között is kinyílik a virág. A virágnak nyílni kell, az embernek példát kell mutatni, fiam. Példát az utá-

nunk jövöknek, hogy az igazi útra leljenek...

ATTILA: Anyám, köszönöm magának. Elviszem innen, elmegyünk más-hová.

ANYA: Veled vagyok én, mindig mindenütt, fiam. Fésülködj meg, és nézz egyre előre. Szikár, csontos öregasszony vagyok én már, sose voltam szép és kedves én, drága fiam. Pedig én is szép akartam lenni. Azt hittem, csak ahhoz a lányhoz illik a kedvesség, a gyöngédség, a vidámság, aki szép is. És bennem rekedt minden. És elriasztottam az apádat mellőlem, és téged is sorompók közt neveltelek. Bocsáss meg érte nekem, kisfiam. Most már tudom, hogy hol hibáztam. Sose mertem önmagam lenni. Menj csak vissza, gyermekem, és dolgozz tovább. Légy bátor lélekkel — önmagad. És szeresétek egymást. Egyszerű az élet, minden olyan egyszerű, kicsi fiam...

(Színváltozás.)

Szín: Attilaék szobája.

DÁVID: Senki nem látta a városban. Eltűnt.

ESZTER: Fölszívódott. Még te idegesítet magad miatt. Vissza fog jönni, légy nyugodt. Egy kicsit nyafogni fog, azt mondja, a hibás én voltam, vagy te voltál, vagy az apja volt... a képei jók, őt pedig mindenki félreérti. Hazug az életstílusa, én már minden lemezét kívülről tudom.

DÁVID: De pont most nem költözhetem egészen ide.

ESZTER: Eddig is látott nap mint nap.

DÁVID: Igen. De eddig az állandó lakásom Pesten volt.

ESZTER: Tegnap bejelentettelek ide. Ha egyszer itt laksz, mi a feltűnő?

DÁVID: Attila miatt nem akarom.

ESZTER: Attila...

DÁVID: Furcsa gondolatai lehetnek.

ESZTER: Nincsenek gondolatai. Egyszerűen nincsenek.

DÁVID: Tévedsz. Én még azt is tudom, mire gondol.

ESZTER: Cuki vagy. Ha nem unod, elmondhatod.

DÁVID: Arra gondol, hogy mi ketten ellene vagyunk. Mint az összeesküvők.

ESZTER: Arra gondol, hogy hason fekve hogyan kell lefestenie. Tegyél fel egy hanglemezt.

DÁVID (*feltesz egy hanglemezt*). A hanglemezről Kaffka Margit mondatai hangzanak: „Vajon megtaláljuk-e egymásban mindig ugyanazt?

Egyszer, majd eljön az idő, amikor idegenül állunk mi is egymással szemben. Közénk tolakszik majd néhány tett, szó, mosoly. A fájdalomknak egyszer majd vége szakad, és az örömünket nem találjuk akkor már sehol... A mi összetartozásunk végleges, nem gondold? A vágyunk rá a pecsét, bocsánat rá a szerelmünk, ugye? Te jó, te drága..."

ESZTER: *(Megcsókolja Dávidot.)*

ATTILA *(az ajtóban)*: Köszöntem!

ESZTER: Mi is. Hol voltál ilyen sokáig? ... Kártyáztok egy partit?

DÁVID: Lehet.

ESZTER: Tessék, kezdhettek.

ATTILA: Makk az adu... te kezdesz... *(Pálinkát tesz az asztalra, üveget, poharakat.)*

DÁVID: Pestre kell utaznom.

ATTILA: Te ütsz.

DÁVID: Még nem tudom, mennyi időre.

ESZTER: Hol voltál egész héten, ha szabad érdeklődnöm?

ATTILA: Anyámnál voltam.

DÁVID: Jól van édesanyád?

ATTILA: Igen, jól. *(Csend.)* Azt hiszi, híres ember lettem.

ESZTER: Te persze ráhagytd, hogy híres vagy, te vagy a leg-leg-leg... Ő pedig azt mondta: csak így tovább, fiacskám... Mi pedig itthon fogadjuk a záptojásokat, amiket az ablakunkhoz vágtdk.

ATTILA: Mit beszélsz?!

DÁVID: Semmit. Fel vagy paprikázva, Attila, fáradtak látszol, legjobb lesz, ha lepihensz.

ATTILA: Nem vagyok fáradt. Légy szíves, folytasd: mi történt itthon?

ESZTER: Mondtam. Leköpték a képcsarnok üzletvezetőjét, amiért időlegesen kiakasztotta a képeidet. Még apád is bezárkózott a szobájába. Napok óta ki se jön.

ATTILA: És még mi van?

ESZTER: Semmi... egyáltalán semmi. Gondoltuk, majd csak visszajössz, örökre nem tűnhetsz el, nem igaz?

ATTILA: Mi történt, Dávid?

ESZTER: Az történt, hogy Dávid már nem tud megvédeni. Nevetségessé tette az egész város előtt. De tegnap megjelent egy olyan cikk az újságban, amit nem fogsz zsebre vágni, esküszöm. Ne nézz Dávidra, nem tehet róla, gondolhatod, megakadályozta volna, ha tudta volna, hiszen őt is kipellengérezik benne! Tehetségtelen senkinek neveznek, aki az akcióival akart sikert elérni. Rám is ujjal mutogatnak: „Itt megy a nője!” „Ez volt a ringója!” „Levetkőzve nagy a combja, nagy a melle” meg ilyenek... Tudod, mi vagy

te? Gyáva, tehetségtelen hülye vagy! Bementél, és amikor láttad, hogy szedik le a képeket, házasszaladtál az anyádhoz! Megsúgom neked, ha nem én vagyok a feleséged, örök életedben névtelen senki lennél, még rosszat se mondanának rólad, te gyáva, hitvány féreg! Veled élttem le öt évet, hogy szóhoz sem engedtéj jutni, mert az hitted, nincsenek gondolataim. Megsúgom, különbül el tudom rendezni az ügyeimet, mint te! Még a legutolsó cigány csácsó is elrohógi magát, ha a házuk elé ér! Erre vágtdl fel évekig?!

ATTILA: Elég!... Gyere ide!

ESZTER *(odamegy)*: Tessék! Mit akarsz?

ATTILA: Csókolj meg! Azt akarom, csókolj meg! Azt mondtam, hogy csókolj meg!

ESZTER *(eszelsősen nevetni kezd)*: Valahol színházban látott ehhez hasonlót: „Csókolj meg! Azt akarom, hogy csókolj meg!” ... Nem csókollak meg, mert utállak.

ATTILA: *(Kővé meredt.)*

ESZTER: Mit bámulsz úgy rám? Megmondtam, nem, hogy nem csókollak meg? Akkor hát nem csókollak meg.

ATTILA: De hát mi nagyon szépen éltünk eddig, nem? ... És csak azért, mert kinevetnek most engem... mert az embernek rá kell jönnie, hogy nem lehet előre kiszámítani az életet...

ESZTER: Nem bizony. Nem lehet kiszámítani...

ATTILA: Amikor rájön az ember, hogy semmi sem biztos... *(Elneveti magát.)* Micsoda banális vagyok!

ESZTER: Voltam az orvosnál, Attila. Azt mondja, levegőváltásra kell mennem. A Mátrát tanácsolta.

ATTILA: Igen. Azazhogy: beszélni szeretnék veled, Eszter.

ESZTER: Kérek. Akkor hát beszélj.

ATTILA: Megkérlek, Dávid, hogy hagyj magunkra.

DÁVID: Természetesen. Benn dolgozok a másik szobában.

ATTILA: Ül le, és figyelj. Elköltözünk innen anyámhoz. Új életet kezdünk. Én festek, te a ház körül ügyelsz... Falura megyek tanárnak. Tehetséges parasztyerekeket vezetek rá arra, mi a szép...

ESZTER *(visszafojtott nevetéssel)*: És minden szépre megtanítod őket...

ATTILA: És megküzdök értük, ha megérdemlik. — Behozom őket a Képzőművészeti Gimnáziumba. És azt is meg akarom mutatni a világnak, hogy az én festézetem — művészet. Itt nincs talajom. Szerintem ki kell

várni az időt, de el kell hogy ismerjenek. Lehet, hogy szokatlan a világom, de nem érthetetlen, kell hogy megértsék az emberek, hiszen azt adtam magamból, ami a lényegem, és őszintén, és minden darab vázsnamon az igazságot hirdetem...

ESZTER: Azt mondom neked, ne áltasd magad. Én le fogom tagadni, hogy a feleséged vagyok, engem ne állítsanak meg úton-útfélen, mert lefestettél. Kikérem magamnak, én mindig hűséges feleséged voltam, nem ribanc.

ATTILA: Hallgas! Magamról akartam beszélni, Eszter, hát nem érted? Én tovább nem tudok élni ebben a városban. Eljössz velem. Elmegyünk bárhova, csak el innen!

ESZTER: Nem megyek innen egy tapodtat sem. Én élni akarok. Világot akarok látni, és szerelmet akarok és új élményeket, te pedig kimerítesz, mert csak nyafogni tudsz. Ahelyett, hogy belátnád, nem megy a festés, tovább makacskodsz. És ahelyett, hogy Dávidtól bocsánatot kérnél, hogy kompromittálád őt, úgy teszel, mint aki nem hall semmit. Neked ágyút kell elsütni a füled mellett, ha azt akarja az ember, hogy figyelj valamire. Unom már az egész nyafogásodat és önféjűségedet, és keresd föl a Teklát, aki hisztizett a kiállításodon, mert már látta, hogy kifütyülik a gimnazisták. De még ő se annyira hülye, hogy ide jöjjön és azt mondja neked: fessél csak tovább, Salamon Attila, mert te tehetséges vagy. Visszament Budapestre, és fütyül rád. Tudom, mért akarsz elvinni engem abba a koszos faluba. Mert féltékeny vagy Dávidra. És most kitalálsz mindenfélét.

ATTILA: Lehet, hogy féltékenynek kellene lennem Dávidra, de most nem erről van szó, Eszter. Tudom, hogy nagy áldozatot kellene értem hoznod, de meglásd, visszatéritek, és még csilloghatunk mi is, de most... nagyon beteg vagyok, Eszter. Meg kell hogy értsd, hiszen benned van minden reményem. Ha mellettem állsz, még megpróbálom újra kezdeni.

ESZTER: De nem érted, hogy nincs értelmé újra kezdeni?!

ATTILA: Nem tudok nem festeni. Festenem kell, ha élni akarok, és én magyarázom meg neked, hogy azok értékes darabok? ... Utoljára kérdezlek, hajlandó vagy-e velem jönni falura?

ESZTER: Nem! Nem megyek veléd sehova.

ATTILA: Hát még most sem érted? Én veled akartam leélni az életem. És most megkérdem, hogy el tudnál-e jönni velem? A feleségem vagy... Hát ki fog ragaszkodni hozzám, ha te se...

ESZTER: Majd a Tekla.

ATTILA: Belédbotlottam, és így elvesztettem Teklát. Megérintettelek, és elszállt az ítélőképességem. A lényegretörés az embernél olyan, mint állatnál a jó szimat. Ha ezt elveszti az ember, elveszett. Már messziről észrevenni rajta, hogy prédává lett, hogy félre lehet lökni, mert kizárt dolog, hogy érvényesülni tudjon. Jó szimatod van, Eszter.

ESZTER: Mikor indulsz?

(Csend.) Mondom, mikor indulsz?

ATTILA: Hát nem látod, mi megy végbe bennem? Megaláztak, és benned van minden reményem. Új életet akarok kezdeni. Idehívom Dávidot, és megkérdem, mi a célja veled...

ESZTER: Nem kérdez meg tőle. Nem fog több kritikát írni rólad... Azt hiszed, csak téged nevetnek ki? Ne ki se mindegy, hogy ki mellett áll ki. Az sem mindegy, hogy mit ír. Ahelyett, hogy megköszönnéd neki, amiért nevet adott azoknak a képeknek, kihívó vagy vele szemben... nem tehet többet érted... én nem engedem. Elég volt belőle. Tessék, vidd el a képeidet, fessél falut és erdőt és öregasszonyokat, biztosan nagyobb sikered lesz velük, mint az aktjaidal, ezekkel a szögletes szőrnyalakkal.

ATTILA: (Szétszaggatja a képeket, és zokogni kezd fölöttük.)

ESZTER: (Bekapcsolja a rádiót. Dúdolás, hogy ne hallja Attilát.)

ATTILA: Ezek nem rongyok, érted?! Ez egy...életanyag. Lehet, hogy nem volt tetszetős az életstílusom, a művészetem azonban igaz volt. A művészetben igaz voltam, soha nem hazudtam, ez a művészet megmarad. Odaadom Teklának. Tekla fölbecsülteti majd, és anyámnak mindene meglesz ezután. Ha elmondhatnám valakinek... ha megértenék... ha neked mondom, és idefigyelsz, Eszter, meg kell hogy értsd.

ESZTER: Mondhatod, ha nagyon akarod.

ATTILA: Az is fáj, úgy érzem, kiszakad a szívem, annyira fáj, hogy... úgy kell befejeznem az életemet, hogy semmit se csináltam. Semmit se tettem, csak tévelyegtem, érted,

- Eszter? Először szerelmet kerestem... aztán könnyű, sima utat, megbecsülést kerestem, hogyha rámnéznek, mosolyogjanak az emberek... „Hja, ez az a tehetséges fiú... milyen szerény, milyen kedves... és az a szép nő ott mellette... milyen szerencsés ez a fiatal ember... milyen kedves, milyen jó, hogy van ilyen ember is, aki tisztán, a maga erejéből küzdött fölmagát...” Eszter! Ha mellettem tudnál most maradni... mondd, hogy most, ezekben a napokban csak velem fogsz törődni, senki mással, elküldöd Dávidot, megmondod, az urad nagybeteg. Megmondod, Eszter, hogy engem szeretsz...
- ESZTER: Legalább ne sírj! Mi vagyok én, hogy engem teszel felelőssé magad helyett? Az én szerelmem Mózeshez egyedüli, és csak most tudom, mit jelent szerelmesnek lenni, és nem tudsz olyan szépen sírni, hogy ne velem menjek el éjszaka, és tudd meg, hogy már régen... már nagyon régen csak sajnálatból vagyok melletted... Azt hiszed, a házasság majd hozzá tud kötni engem egy olyan emberhez, akin az egész város röhög?!
- ATTILA: Meg kell haljak, Eszter. Tudtam, hogy így lesz. Éreztem, hogy eljött az ideje. Kikoptam az életemből, Eszter... Vége. Igazad van. Már anyámnál is csak élőhalott voltam. Az életet nem lehet megalkuvással leélni. De most csókolj meg! Hallod?! Azt mondtam, csókolj meg! Ez a végakaratom, nem érted?! (*Magához rántja Esztert.*)
- ESZTER (*kiszabadítja magát Attila karjai közül*): Eressz engem! Eressz!
- ATTILA: Csakhogy még élek! Igenis élek! Akár tetszik, akár nem, még élek! Na, mit szólsz hozzá?!
- ESZTER (*kiabál*): Dávid!... Dávid!
- ATTILA: Dávid! Azt kiáltja: Dávid!... (*Sírva nekidől a falnak.*)
- ESZTER (*Attila képeit az ajtóhoz csapkodja*): Ezeket vidd magaddal, ezeknek élöd, ez vagy te, hozzám semmi köztél sincs, tessék, itt van, itt van!... Pfu! Takarodj! Utállak, érted?! Sose bírtalak, utáltalak! Érted?!
- ATTILA: (*Kitámolyog.*)
- ESZTER: (*Kis idő múlva kinéz az ajtón. A nyitott ajtón át szél kavarog a szobába. Eszter láthatólag fél, s féltelmében kiáltoz.*)
- DÁVID (*be*): Mi van, mi történt?
- ESZTER: Dávid, én félek! Úgy érzem, valami rettenetes történik!
- DÁVID: Mi? Beszélj hát!
- ESZTER: Utána kellene menni!... Nem, nem! Hiszen képtelen rá...
- DÁVID: Beszélj! Történt valami köztek?
- ESZTER: Nem... Semmi... csak olyan különös... Azt hiszem, nem volt magánál... Mindig csak magáról beszélt... állandóan a halált emlegette... Ez rettenetes!... Nagyon félek, Dávid, ne hagyj magamra! (*Szín elsötétül egy pillanatra. Majd fény.*)
- Szín: Attilaék szobája. Idő: Rögtön, miután Attila elment. (Kívülről kopogás.)*
- DÁVID: Tessék.
- EGY HANG (*kívülről*): Jöjjenek azonnal! Salamon Attila leugrott a harmadik emeletről! (*Teljes némaság és tanácstalanság. Eszter Dávid karjai közt esik össze.*)
- DÁVID: Eszter! Most nem szabad magunkkal törődni... Most nem! Érted?! Beszélj, mi van veled?!
- ESZTER: Semmi.
- SALAMON (*berobban*): Mi történt? Beszéljetek már!
- ESZTER: Elment...
- DÁVID: Elmegyek, Eszter, el kell mennem, értsd meg!...
- ESZTER: Nem, nem mehetsz így el! Nem mehetsz most el!
- SALAMON: Szóval így állunk! Hol van Attila?!
- DÁVID: Nem tudom... A szomszéd házból jöttek mondani, hogy leugrott a harmadik emeletről.
- SALAMON: Hányadikról? A harmadikról?! A mentők bevitték? Mi történt hát vele?!
- DÁVID: Bevitték a mentők. Épp, hogy élt.
- SALAMON: Bemegyek hozzá. Eszter, te... nem jössz velem?
- ESZTER: Lehet... Majd máskor...
- DÁVID: Nem tud.
- SALAMON: Kabát, cipő volt rajta? A mentők rögtön jöttek?
- DÁVID: Levette a cipőjét. Kabát volt rajta. Mikor kiment érte a mentő, azt mondta, ne nyúljanak hozzá... meg akar halni...
- SALAMON: Bemegyek hozzá. Biztosan látni akar... hiszen az apja vagyok. Én a legjobbat akartam neki. (*Elmegy.*)
- DÁVID: Azt mondják a szomszédok, hogy a te nevedet emlegette... ha bemész hozzá, talán még életben találod.
- ESZTER: Ahogy akarod.
- ANYA (*kopog*): Jó napot kívánok... A fiamat keresem. (*Folytatjuk.*)